

Op weg naar een goede chemische status van ons oppervlaktewater

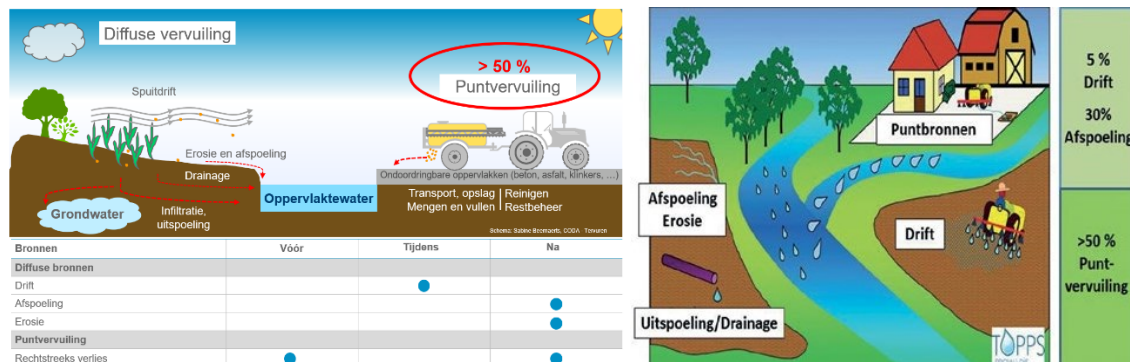
Een geïntegreerde aanpak van (potentiële) watercontaminatie door gewasbeschermingsmiddelen

Context en vaststellingen

De voorbije decennia werd veel geïnvesteerd in een betere waterkwaliteit. Alhoewel op sommige plaatsen wel al zichtbare vooruitgang geboekt is, voldoen bepaalde waterlopen nog niet aan de nagestreefde goede chemische toestand. Ook op vlak van contaminatie door gewasbeschermingsmiddelen (GBM) werd vooruitgang geboekt (*bv. Vlaamse Seq indicator*), maar nog onvoldoende om van een veralgemeende goede toestand te kunnen spreken voor deze parameter.

Eerste vaststelling: complexiteit. De risicobeperkende maatregelen om het oppervlaktewater in België te beschermen worden zowel op het federale als op het niveau van de gewesten aangestuurd. Het federale niveau doet dit vooral binnen het kader van zijn productgebonden toelatingen en door productspecifieke gebruiksvoorwaarden op te leggen, volgend uit de risico-evaluaties van de producten. Het gewestelijke niveau bepaalt het gebruiksbeleid en implementeert dit vooral via gebieds-specifieke, algemene maatregelen en via IPM-voorwaarden. Het geheel is zeer divers en in de praktijk vrij complex, niet steeds op mekaar afgestemd, moeilijk begrijpbaar en dus vaak lastig controleerbaar.

Tweede vaststelling: focus. De maatregelen-set is niet volledig coherent met de grootste potentiële bronnen van verontreiniging. Dat laatste punt wordt geïllustreerd door onderstaande schema's.

Diverse EU-monitoringprojecten en modelsimulaties hebben de bronnen van verontreiniging in kaart gebracht:

- Puntvervuiling: > 50 % (40 – 90 %)
- Erosie en afspoeling: 30 % (20 – 35 %)
- Drift: 5 % (0,5 – 5 %)

Percentages kunnen variëren naargelang de karakteristieken van het landbouwlandschap en -management, teelttechnische maatregelen, klimatologische factoren, bodemgesteldheid en topografie, eigenschappen van de gebruikte actieve stoffen (*adsorptie aan de bodem, oplosbaarheid in water, afbraaksnelheid in de bodem en in water, ...*).

Derde vaststelling: obstakels. Diverse concrete en pragmatische oplossingen zijn beschikbaar maar vinden om allerlei redenen slechts moeizaam hun weg naar de praktijk. Het kan o.a. gaan over een gebrek aan harmonisatie, volatiliteit in aanpak of investeringshordes.

Voorstel en doelstellingen

Dit document is een voorstel om de gepaste risicobeperkende maatregelen aan te reiken met als hoofddoelstellingen:

- Te voldoen aan de normen van GBM in oppervlaktewater en op die manier ook bij te dragen aan de normen voor inname van oppervlaktewater voor drinkwaterproductie;
- De exploitatiemogelijkheden op bedrijfsniveau te optimaliseren en te vereenvoudigen met zo weinig mogelijk verlies aan vruchtbare landbouwgrond;
- Een stabiel kader te creëren voor investeringen terzake;
- Een verdere daling van potentiële blootstelling bij mens en omgeving in het algemeen als aanvullend effect door het correct implementeren van de steeds complexer wordende randvoorwaarden ('risk mitigation measures');
- Uiteindelijk te streven naar een irrelevante impact voor mens, dier en natuur.

Belangrijk aspect is de complexe Belgische constructie, die ook van toepassing is op onze sector. De diverse overheden in ons land hebben een andere aanpak die vaak vervat zit in besluiten en decreten. Sommige aspecten die aangehaald worden zijn soms al asymmetrisch of deels van toepassing. Om dit voorstel overzichtelijk te houden wordt dit niet systematisch opgenomen in deze tekst. Dit aspect is uiteraard wel zeer belangrijk bij een verdere uitwerking ervan.

Onderzoek en ontwikkeling op vlak van gewasbescherming van de voorbije 10 à 20 jaar, zal zich de komende 8 à 10 jaar geleidelijk omzetten tot marktinnovatie in diverse diensten en producten met duidelijke effecten aan de bron op vlak van duurzaamheid. De industrie investeert continue in producten met een gunstiger risicoprofiel, maar de concrete introductie van innovatie door markttoegang voor nieuwe producten en technieken (zoals precisielandbouw) is een probleem. Daarnaast zijn er socio-economische trends die zich met relatief grote zekerheid zullen doorzetten. Maatregelen dienen best ook bekeken te worden vanuit dat perspectief. Dit voorstel spitst zich toe op het gebruik. De component toelatingen, met al zijn bijhorende investeringen, zit gevat in de Europese Verordening 1107/2009 en komt hier enkel zijdelings aan bod.

Dit voorstel gaat uit van **maatregelen** die kunnen worden toegepast op het erf en op het veld, **gesteund op 4 assen**: apparatuur, infrastructuur, optimale toepassingen en bewustmaking van de agrarische sector en bodem- en waterbeheer, **samengevat in 7 actiepunten** (Tabel 1). Voorwaarden voor de selectie waren: **impact, haalbaarheid en handhaafbaarheid**. Het omvat een concreet voorstel van stappenplan Horizon 2030 met een dubbele benadering. Enerzijds het implementeren van individuele risicovoorkomende en -beperkende maatregelen (Tabel 2) en anderzijds integratie van een coherente en proportionele set van maatregelen in één pakket (Tabel 3) die een vereenvoudigde bedrijfsvoering mogelijk moet maken met behoud van de doelstellingen.

Tabel 1: Een kort overzicht van de actiepunten

N°	Topic	Categorie
1.	Bedrijfsspecifieke analyse via de Fyteauscan	Vorming
2.	Ingerichte vul- en spoelplaats	Infrastructuur
3.	Gehomologeerde restwaterbehandelingssystemen ("Remnant Treatment Systems" (RTS)) voor de verwerking van rest- en spoelwater	Infrastructuur/ apparatuur
4.	Optimalisatie van spuitmachines m.b.t. de risico's op waterverontreiniging	Apparatuur
5.	Closed Transfer System (CTS)	Apparatuur
6.	Aangepaste bodembewerkingen of technieken als erosiebeperkende maatregelen	Apparatuur/bo dem- en waterbeheer (veld - teeltspecifiek)
7.	Driftreducerende maatregelen en bufferzones	Infrastructuur/ apparatuur (veld)

We pleiten er ook voor dat dit voorstel verder geanalyseerd wordt in een impact analyse die de drie assen meepakt: sociaal, ecologisch en economisch, om het effect en de proportionaliteit van toekomstige inspanningen aan te tonen.

Twee complementaire benaderingen in een notendop:

Tabel 2: 7-actiepuntenplan met behoud van perceels- en productgebonden vereisten (*lees de verklarende tekst voor meer duiding; timing is afhankelijk van het wegwerken van obstakels*)

N°	Topic
1.	Bedrijfsspecifieke analyse via de Fyteauscan
2.	Ingerichte vul- en spoelplaats
3.	Gehomologeerde restwaterbehandelingssystemen ("Remnant Treatment Systems" (RTS)) voor de verwerking van rest- en spoelwater
4.	Optimalisatie van spuitmachines m.b.t. de risico's op waterverontreiniging
	Punt (2/3) & 4 - Keuze tussen: - CEN conform spuittoestel met nodige randapparatuur <u>OF</u> - In orde zetten punt 2&3 (infrastructuur) met infasering volgens bedrijfsgrootte, en in functie van bedrijfsopvolging & gradueel aanpassen spuittoestel
5.	Closed Transfer System (CTS) – (op dit moment demo's lopende, streefdoel beschikbaarheid op EU-niveau: 2030)
6.	Aangepaste bodembewerkingen of technieken als erosiebeperkende maatregelen - bij aardappelen drempeltechniek op alle percelen (ongeacht erosiegevoelig of niet) te verplichten en in tweede fase uit te breiden naar alle teelten in ruggen. - Op erosiegevoelige percelen minimale bodembewerkingen in te voeren
7.	Driftreducerende maatregelen en bufferzones - Minimaal 75 % driftreducerende doppen op de ganse spuitboom vanaf 2026 en controle bij de keuring van spuittoestellen vanaf keuringscyclus 11 (2026-2028); - Bij vegetatieve <u>bufferzone van minimum 1 of 3 m (in functie van het type waterloop):</u> - o Minimaal 90 % driftreductie (via doppen op de ganse spuitboom of equivalente technieken vanaf 2026) en controle via IPM of via keuring spuittoestel - Bij (vegetatieve) <u>bufferzone van 6 m:</u> - o Minimaal 90 % driftreductie (via doppen op de ganse spuitboom of equivalente technieken) voor gebieden waar er problemen zijn met normoverschrijdingen in oppervlaktewater voor drinkwaterproductie

Tabel 3: Samenvatting optionele en vrijwillige integratie van een coherente en proportionele set van maatregelen in een bedrijfsmatige aanpak met een vereenvoudiging van de bufferzoneregeling. *(Gelijktijdige toepassing van punten 1, 4, 5 (optioneel), 6 en 7 zou vanaf seizoen 2026 kunnen en kwalificeren voor een bedrijfsmatige aanpak. Het inpassen van punten 2 en 3 vraagt de nodige beleidsmatige aanpak.)*

N°	Topic
1.	Inzicht in bedrijfseigen situatie via invullen van de Fyteauscan
2.	Ingerichte vul- en spoelplaats & Remnant Treatment Systems (RTS) voor de verwerking van rest- en spoelwater
3.	
	OF
4.	Doorgedreven optimalisatie van spuitmachines m.b.t. de risico's op waterverontreiniging <i>(zoals: minimaal schoonwatertank, fustenreiniger, antidrip, continu circulatie- en spoelsysteem en voldoen aan ISO norm voor residueel volume ⁱ)</i>
5.	Closed Transfer System (CTS) - In functie van demoprojecten;
6.	Aangepaste bodembewerkingen of technieken als erosiebeperkende maatregelen
7.	Driftreducerende maatregelen en vereenvoudigde bufferzones op bedrijfsniveau <i>(Basisvereiste 75 % op basis van doptechnologie en uitgebreid naar minimaal 90 % reductietechnologie bij bufferzones kleiner dan 6 m of in gebieden met normoverschrijdingen in oppervlaktewater voor drinkwaterproductie)</i>

1. Introductie

Ondanks intensieve sensibiliseringscampagnes gedurende meer dan 20 jaar vanuit de overheid, onderzoeksstations, landbouworganisaties, industrie, distributeurs, voorlichters én inspanningen van individuele landbouwers, verbetert de kwaliteit van het oppervlaktewater onvoldoende om te voldoen aan de strenge normen. De talrijke goed bedoelde inspanningen om via een wetgevend kader op enerzijds het federale vlak en anderzijds op het niveau van de gewesten verbeteringsmaatregelen door te voeren, hebben onvoldoende geleid tot een verbetering van de toestand.

Diverse Europese monitoringprogramma's en modelsimulaties tonen aan dat puntvervuiling nog steeds de belangrijkste verontreinigingsbron van oppervlaktewater is, gevolgd door diffuse verontreiniging door erosie en afspoeling en in mindere mate door drift. Andere oorzaken zijn in vergelijking met de genoemde bronnen van ondergeschikt belang of niet goed gedefinieerd.

In alle studies ligt het **aandeel van puntvervuiling tussen 40 en 90 %**. Het is dan ook logisch dat verbeteringsmaatregelen hierop moeten afgestemd worden zodat een grote, significante impact bereikt wordt. Puntvervuiling kan mits toepassing van de Goede Landbouw Praktijken grotendeels vermeden worden. Daarnaast is de component van diffuse vervuiling, met name **erosie en afspoeling, de tweede belangrijkste oorzaak (20 – 35 %)**. Het is essentieel om deze problematiek op het veld aan te pakken, waarbij het waterbergend vermogen van de bodem en de infiltratiecapaciteit verhoogd wordt. Dit heeft ook zijn directe weerslag op een reductie van potentiële wateroverlast, vermindert de kans om modderstromen en verlaagt de ruimingskosten van de waterlopen. De klimaatverandering die aan de basis ligt van intensere neerslagperiodes, accentueert dit probleem en zal in de toekomst nog toenemen. **Drift** die tijdens de bespuiting kan ontstaan is **in vergelijking met voorgaande componenten ondergeschikt voor wat betreft waterkwaliteit (0,5 – 5 %)**. Het aanpakken van drift heeft wel belangrijke bijkomende voordelen (positief voor andere vormen van blootstelling, bijvoorbeeld naar omwonenden en residuen op niet-doelwitgewassen). De driftreducerende technieken zijn voldoende ontwikkeld en voorhanden om drift tot een minimum te beperken.

De procentuele verdeling tussen de contaminatiebronnen kunnen variëren naargelang de karakteristieken van het landbouwlandschap en -management, teelt-technische maatregelen, klimatologische factoren, bodemgesteldheid en topografie, eigenschappen van de actieve stoffen (*adsorptie aan de bodem, oplosbaarheid in water, afbraaksnelheid in de bodem en in water, ...*).

Het verbod op actieve stoffen als gevolg van normoverschrijdingen is één mogelijke reactie van de overheid. Dit leidt tot een vermindering van de beschikbare mogelijkheden voor landbouwers om hun teeltproblemen op te lossen. Het is echter cruciaal om het aanbod aan actieve stoffen in diverse resistentieklassen in het kader van IPM en resistentiemanagement op peil te houden om een goed agronomisch beheer van kwaliteitsvolle landbouwproducten en grondstoffen mogelijk te maken en geen averechtse effecten te bekomen, zoals cascade-effecten. Deze reeds bestaande trend van het verdwijnen van bepaalde actieve stoffen van GBM heeft er al stelselmatig toe geleid dat de meest persistente stoffen met onvoldoende risico-beoordelingen (die vaker teruggevonden werden in waterlopen) reeds uit de markt gehaald zijn. Deze trend kan zich best echter niet te ver doorzetten, gezien een gebrek aan toepassingsmogelijkheden door landbouwers ervoor kan zorgen dat elke individuele toepasser zou moeten teruggrijpen tot hetzelfde pakket aan stoffen waardoor het probleem zich zou kunnen concentreren en simpelweg zou verschuiven naar deze resterende stoffen.

Onderzoek en ontwikkeling op vlak van gewasbescherming van de voorbije 10 à 20 jaar zal zich de komende 8 à 10 jaar geleidelijk omzetten tot marktinnovatie in diverse diensten en producten met duidelijke effecten aan de bron op vlak van duurzaamheid. De industrie investeert continue in producten met een gunstiger risicoprofiel. Zo werd door de Belplant-leden in 2021 bijna 50 % van het

Onderzoek & Ontwikkeling budget geïnvesteerd in laag risico en biocontrole middelen. De concrete introductie van innovatie op Europees vlak is vandaag de dag echter niet evident. Daarnaast zijn er socio-economische trends die zich met relatief grote zekerheid zullen doorzetten. Dit perspectief biedt een positieve trend en werd deels mee opgenomen.

Dit voorstel spitst zich toe op het gebruik. De component toelatingen, met al zijn bijhorende investeringen, zit gevat in de Europese Verordening 1107/2009 en komt hier enkel zijdelings aan bod.

Dit voorstel omvat 2 niveaus van aanpak:

- Enerzijds het implementeren van **individuele risicovoorkomende en -beperkende maatregelen** en
- Anderzijds een **optionele integratie van een coherente en proportionele set van maatregelen in één pakket** die een **vereenvoudigde bedrijfsvoering** mogelijk moet maken met behoud van de doelstellingen → 'case-by-case bedrijfsaanpak'. Bij het laatstgenoemde is het essentieel om in het geval van zware investeringen rekening te houden met de leeftijd van de bedrijfsleider, de intensiteit van het gebruik van GBM op het bedrijf en daarnaast ook een eventuele gebiedsgerichte aanpak. In gebieden met een sterkere druk kan het wenselijk zijn om deze vereenvoudigde bedrijfsvoering preferentieel uit te rollen om de kwaliteit van het oppervlaktewater nog meer te beschermen (vb. via precisielandbouw).

2. Een concreet plan van aanpak op basis van individuele risicovoorkomende en -beperkende maatregelen

Sommige aspecten zijn gewestelijke bevoegdheid en niet alles in de volgende tekst is relevant voor elk gewest (bv omwille van reeds bestaande wettelijke regeling in een bepaald gewest en niet in een ander). Omwille van de eenvoud en overzichtelijkheid wordt dit niet systematisch vermeld.

2.1. Fyteauscan

De Fyteauscan (<https://fyteauscan.be/>) is een online hulpmiddel voor professionele land- en tuinbouwers om hun eigen bedrijf te scannen en te evalueren op de risico's van puntvervuiling.

Elke professionele gebruiker moet in het bezit zijn van een Fytolicensie en moet gedurende de geldigheidsduur van de licentie een aantal navormingsactiviteiten bijwonen. Opleidingen worden door de gewesten georganiseerd en hebben als doel de kennis over gewasbeschermingsmiddelen te verruimen en nieuwe of verbeterde inzichten omtrent het gebruik ervan bij te brengen. Diverse modules worden aangeboden die de problematiek van de contaminatie van water door GBM toelichten. Het invullen van de Fyteauscan maakt nu al deel uit van de Fytolicensie navormingsactiviteiten.

Het verplicht invullen van de Fyteauscan voor elk operationeel bedrijf verhoogt de sensibilisatie rond de risico's van waterpollutie op het eigen bedrijf. Hierdoor kunnen specifieke tekortkomingen gemonitord worden en kan de bedrijfsleider eventuele verbeteringspunten opnemen in een actieplan. **Controle op de correct ingevulde scan is mogelijk door de Fyteauscan op te nemen in auditsystemen (IPM, Sectorguides, ...).** Er wordt aanbevolen om de Fyteauscan voor elke audit opnieuw in te vullen en zo steeds de risico's op mogelijke puntvervuiling te evalueren op basis van de meest actuele toestand op het bedrijf.

Dit kan volledig uitgerold worden tegen start seizoen 2026.

2.2. Beletten van puntvervuiling via het erf / Ingerichte vul- en spoelplaats

Context

Het vermijden van puntvervuiling is essentieel in het zoeken naar oplossingen om waterpollutie door gewasbeschermingsmiddelen te verminderen. Landbouwers kunnen volgens de Goede Landbouw Praktijken en afhankelijk van het gewest op drie manieren hun spuittoestel vullen en reinigen: in het veld, op een niet-verharde ondergrond en op een specifieke ingerichte waterdichte vul- en spoelplaats met opvang.

We moeten hier onderscheid maken tussen het vul- en spoelproces.

Voor het vullen van een spuitmachine met gewasbeschermingsmiddelen is het vullen in het veld of op een niet-verharde ondergrond een oplossing, maar dit blijft een theoretische benadering. In het veld is er normaliter geen waterbron en het rechtstreeks aanzuigen aan oppervlaktewater voor het vullen van een spuittoestel is ofwel verboden ofwel geen Goede Landbouw Praktijk. Het vullen op een niet-verharde ondergrond is op zich geen slechte praktijk, maar hangt af van vele randvoorwaarden (*machine-technisch, type bodemprofiel, ...*) die mee bepalen of het tot een lokale puntvervuiling van de bodem kan leiden en wordt daarom niet meer ondersteund.

De derde oplossing is nuttig voor vullen én spoelen/reinigen van het toestel. Het gebruik van een specifieke ingerichte waterdichte vul- en spoelplaats in de buurt van het fytolokaal, waarbij lekkage en eventueel rest- en spoelwater kan opgevangen worden, is de meest veilige oplossing.

Het vulproces kan hier verder beveiligd worden door gebruik te maken van vultrechters en fustenreinigers (zie punt 4, optimalisatie van spuitmachines), **Closed Transfer System (CTS, zie punt 5), automatische volumetellers en absorberend materiaal bij vermorsingen.**

Obstakels:

- Bij nieuwbouw of nog uit te voeren betonwerken kan dit geïntegreerd worden in de plannen, maar bij een bestaande infrastructuur vraagt dit vrij hoge investeringen.
 - o Het is bijzonder belangrijk dat de specificaties en normen zowel op gewestelijk als eventueel op federaal niveau duidelijk en voor lange periode vastgelegd moeten worden zodat rechtszekerheid geboden wordt en omgevingsvergunningen gerespecteerd kunnen worden.
 - o Gezien de grootte van de impact op de bescherming van het oppervlaktewater dient deze extra hoge investering voor bedrijven gesubsidieerd te worden via investeringsfondsen of via het gemeenschappelijk landbouwbeleid (GLB).
- Algemeen wordt een verdere daling in aantal landbouwbedrijven verwacht. Het heeft niet veel zin om grote en lange termijn investeringen zoals vul- en spoelplaatsen op te leggen aan bedrijven zonder opvolging.

Voorstel Belplant:

Punt 2, 3 en 4 uit tabel 1 zijn sterk met elkaar verweven. Vandaar dat de concrete voorstellen gebundeld worden op het einde van punt 4.

2.3 Remnant Treatment Systems (RTS) voor de verwerking van rest- en spoelwater

Context

Bij de aanleg van een ingerichte vul- en spoelplaats (zie punt 2 uit tabel 1) is opvang van lekkage, rest- en spoelwater voorzien. Dit restwater moet tijdelijk opgevangen en op een veilige manier verwerkt worden met een behandelingssysteem. Dit is onafscheidelijk verbonden met een vul- en spoelplaats. Om zo weinig mogelijk restwater te produceren en dus ook de dimensionering van de restwater behandelingsinstallaties te minimaliseren, moeten alle mogelijke middelen aangewend worden om vermorsingen te vermijden en is het aangeraden om het spuittoestel in het veld te spoelen (*interne reiniging*). Technische voorzieningen op de spuittoestellen helpen landbouwers om dit te realiseren (zie punt 4, *optimalisatie van spuitmachines*). Restwaterbehandelingssystemen zijn de voorbije 25 jaar internationaal onderzocht en diverse systemen zijn commercieel op de markt of kunnen door de landbouwers zelf uitgewerkt worden op basis van diverse handleidingen. Goede praktijken in combinatie met goed uitgeruste apparatuur kan het volume restwater sterk minimaliseren en bijgevolg ook de kost van een restwaterbehandelingssysteem sterk beperken.

Ondanks een lange traditie en hun bewezen effectiviteit en nut, vinden deze systemenⁱⁱ amper hun weg naar de praktijk.

Deze materie is gewestelijke bevoegdheid en niet alles in de volgende tekst is relevant voor elk gewest.

Obstakels

- Er zijn al heel wat behandelingssystemen succesvol in gebruik, maar het ontbreekt aan een stabiel kader dat specificaties en normen vastlegt waaraan Remnant Treatment Systems moeten voldoen. Dit geeft rechtsonzekerheid en stimuleert landbouwers niet om deze systemen te installeren.
- **Het ontbreken van een duidelijk, objectief kader (zoals bv. in Frankrijk) en het uitblijven van een systeem van wederzijdse erkenning (bijvoorbeeld op basis van [Regulation \(EU\) 2019/515](#)) bemoeilijken de introductie in kleine markten zoals België, werkt kostenverhogend voor de systemen zelf en belemmert innovatie in dit domein door een te gefragmenteerde afzetmarkt.**
- Gehomologeerde systemen zouden de overheden garanties bieden omtrent de deugdelijkheid van de gebruikte systemen. Hierdoor kunnen ze onder een meldingsplicht vallen in het kader van een omgevingsvergunning. Dit zou een zeer hoge drempel bij de landbouwers kunnen wegnemen.
- Deze systemen brengen voor de bedrijven extra investeringen met zich mee. Door de grootte van impact op de bescherming van het oppervlaktewater is ook hier financiële ondersteuning via subsidiëring wenselijk, maar zeker voor de goedkopere systemen zal dit eerder ondergeschikt zijn aan bovenstaande belemmeringen. Dit soort van investeringen in milieumaatregelen zouden kunnen passen in de subsidieregeling van het nieuw GLB 2028-2032 of in andere subsidiemechanismen.
- De huidige bioremediatiesystemen die door pioniers al in gebruik zijn, dienen voor deze bedrijven goedgekeurd te blijven, ook al zouden deze bestaande installaties de nieuwe normen niet volledig halen.

Voorstel Belplant:

Punt 2, 3 en 4 uit tabel 1 zijn sterk met elkaar verweven. Vandaar dat de concrete voorstellen gebundeld worden op het einde van punt 4 (paragraaf 2.4).

2.4. Optimalisatie van spuitmachines m.b.t. de risico's op waterverontreiniging

Context:

Spuitmachines intern reinigen in het veld is een essentieel onderdeel om oppervlaktewater te beschermen. Op die manier wordt er geen restwater mee naar het bedrijf gebracht waar dit een ernstige bron van puntvervuiling kan zijn. Onderzoekⁱⁱⁱ toonde aan dat **spoelen in het veld de contaminatie van het oppervlaktewater in 5 captatiegebieden met een range van 61 tot 82 % kan verminderen.**

Land- en tuinbouwbedrijven die uitgerust zijn met een ingerichte vul- en spoelplaats hebben er ook alle baat bij om de restvloeistof in het veld te verspreiden zodat de kosten voor de verwerking van rest- en spoelwater tot een minimum beperkt blijven. Maar dit moet wel op een goede manier gebeuren.

Intern reinigen in het veld kan enkel optimaal uitgevoerd worden wanneer spuittoestellen voldoen aan een aantal technische vereisten opgenomen in de relevante CEN-ISO standaards (bv. *ISO16119-2:2013 norm*) en waarbij de volgende cumulatieve voorzieningen aanwezig zijn:

- Voldoen aan ISO-norm voor niet-verspuitbaar restvolume;
- Verplichte schoonwatertank;
- Intern reinigingssysteem;
- Continu circulatie- en spoelsysteem.

Obstakels:

- Het Belgische machinepark heeft een gemiddelde leeftijd van ongeveer 20 jaar. De keuring van spuittoestellen registreert momenteel zeer weinig wat betreft de al dan niet aanwezigheid van bepaalde systemen op het spuittoestel of het voldoen aan de ISO-normen. Het is dan ook moeilijk om in te schatten hoe het in gebruik zijnde machinepark presteert t.o.v. deze normen.
- Bij de opstart van de keuring midden jaren '90, werd het verplichten van een minimum uitrusting ter beveiliging van het leefmilieu afgeblokt op basis van het vrij verkeer van goederen in de EU. In de huidige context is het raadzaam om dit te herbekijken om op termijn vooruitgang te boeken.
- Zeer oude, vooral kleinere maar niet exclusief, spuittoestellen zullen niet altijd economisch rendabel of zelfs maar fysiek, aangepast kunnen worden aan deze vereisten. Dit betekent dat voor deze toestellen een alternatieve aanpak gewenst is. Een ander optie is een geleidelijke uitfasering van deze apparaten. Kleinere bedrijven kunnen beroep doen op loonsproeiers of aangepaste goedgekeurde toestellen inhuren.
- Het zou wenselijk zijn, indien nog niet gedaan, om continue spoelsystemen op te nemen in de subsidieregeling van het nieuw GLB 2028-2032 of in andere subsidiemechanismen.
- Gezien de lange levensduur van machines moet er ook rekening gehouden worden met rechtszekerheid bij wijzigende normen.

Integratie van punt 2, 3 en 4 in één coherent systeem
--

Infrastructuur of spuittoestel?

Naast de optie van investeren in infrastructuur (*vul- en spoelplaats*), kunnen goed uitgeruste spuittoestellen (*zie ook punt 4.*) een alternatief zijn voor het intern (*en eventueel*) het extern reinigen van de spuitmachines in het veld. Hiervoor dienen de spuittoestellen uitgerust te zijn van de nodige voorzieningen en moeten ze beantwoorden aan de relevante ISO/CEN normen (*zie punt 4, optimalisatie*

van spuitmachines). Wordt het toestel zowel intern als extern op het bedrijf gespoeld dan kan de vul- en spoelplaats met opvang hiervoor eveneens gebruikt worden. Dit verhoogt aanzienlijk de hoeveelheid restwater wat de kostprijs van de verwerking ervan sterk zal verhogen (zie punt 3, *Remnant Treatment Systems*). Dit is een economisch afweging die een landbouwer dient te maken. In de meeste gevallen kan de landbouwer met -een relatief beperkte investering toch op een ordentelijke manier zijn restwater opvangen en verwerken. Een equivalentiesysteem tussen de relevante spuittoestellen en een eventuele vul- en spoelplaats, kan namelijk de nodige flexibiliteit geven aan land- en tuinbouwers én loonsproeiers om te opteren voor de oplossing die het best bij hun bedrijfssituatie past.

Het volgende gaat uit van het tijdig aanpakken van de hiervoor vermelde obstakels.

Spuittoestellen

Deze vereisten met betrekking tot de reinigingsmogelijkheden van spuitmachines dienen een IPM- -verplichting niveau 1 te zijn op elke nieuwe sproeier die in België in gebruik wordt genomen vanaf 2026 met gecertificeerd attest van de fabrikant, inclusief verklaring over het “*niet-verspuitbaar restvolume*”. Dit geldt ook voor import. Externe tank- en spuitboomreiniging is een aanbeveling.

Sproeiers die geproduceerd zijn na de publicatie van de CEN-ISO standaards (03/2013) moeten aan deze ISO-normen voldoen met betrekking tot de milieueisen. De IPM richtlijnen dienen de ISO-normen op te nemen als vereiste en de overheid dient deze op te nemen in haar keuringsplan 2026.

Oudere spuittoestellen of machines die niet aan de CEN-ISO norm voldoen kunnen in de loop van de volgende keuringscycli aangepast worden:

- Keuringscyclus 11 (2026-2028): schoonwatertank en intern reinigingssysteem
- Keuringscyclus 12 (2029-2031): continu circulatie- en spoelsysteem

Belplant stelt voor om in functie van de keuzes die de landbouwer maakt of de situatie zoals ze is op het terrein, een coherente set maatregelen met equivalente werking te voorzien:

- Bedrijven met spuittoestellen die cumulatief voldoen aan de technische vereisten opgenomen in de relevante CEN-ISO standaards (zoals bv. ISO16119-2:2013) en waarbij dit geen risico's inhoud naar voedselveiligheid: verplichting om te reinigen in het veld en deze maatregel op te nemen in de geauditeerde IPM-maatregelen en in de checklist van de sectorgidsen als een verplichting (niveau 1). Mogelijkheid om ook in het veld extern te reinigen volgens de geldende gewestelijke regels. Geen verplichting tot ingerichte vul- en spoelplaats als al de operationele sproeiers op het bedrijf aan deze eisen voldoen en er geen conflict is met voedselveiligheid. Anders vallen ze onder volgende punt.
- **Bedrijven die niet over een CEN-conform spuittoestel beschikken (of er beroep op doen): verplichting om een ingerichte vul- en spoelplaats te organiseren met een gehomologeerd restwaterbehandelingssysteem of met een zelfbouwpakket-systeem volgens gangbare instructies in het geval van biologische zuivering.**

Restwaterbehandelingssystemen (RTS)

Deze kunnen enkel verplicht worden wanneer er een stabiel wettelijk kader gecreëerd wordt waaraan ze moeten voldoen (zie punt 2.3 onder “*obstakels*”). Harmonisatie, minstens in de zin van wederzijdse erkenning van systemen tussen de Gewesten en tussen landen is hierbij wenselijk. De bevoegde autoriteiten (*liefst op federaal of intergewestelijk niveau*) in samenwerking met de relevante stakeholders dienen hiervoor:

- een stabiel, pragmatisch en voorspelbaar kader te creëren om systemen op wetenschappelijke basis te homologeren door één referentie-instelling;
- de mogelijkheid te geven aan fabrikanten van RTS om via wederzijdse erkenning van andere regio's/landen hun systeem te laten erkennen, zodat een competitieve markt gecreëerd kan worden;
- de garantie te geven voor de levensduur van het systeem;
- een haalbare oplossing voor het levenseinde aan te bieden (*bijv. hergebruik van het substraat afkomstig van biozuivering; AgriRecover voor physico-chemische systemen*).

De planning van invoering kan best parallel lopen met de invoering van de vul- en spoelplaats. Dit betekent dat indien nog van toepassing, het wettelijk kader voor de vul- en spoelplaats alsook deze van de Remnant Treatment Systems samen moet opgemaakt worden. De timing moet dan ook op mekaar afgestemd worden.

Vul- en spoelplaatsen

Belplant stelt voor om een ingerichte vul- en spoelplaats met opvang van lekkage, rest- en spoelwater verplicht te maken voor nieuwbouw vanaf spuitseizoen 2028 of vanaf invoering van de norm als die later is.

Gezien de omvang van de gemiddelde investering is het wenselijk om:

- gedurende een transitieperiode van 5 jaar de invoering te voorzien in functie van de grootte van het bedrijf. Bedrijven zonder eigen spuittoestel kunnen hiervoor een uitzondering aanvragen, en;
- voor bedrijven zonder opvolging en waarbij de bedrijfsleider ouder is dan 60 jaar een uitzondering te voorzien.

De timing van implementatie voor de transitieperiode van 5 jaar kan ingaan vanaf het moment de specificaties en normen vastliggen. Dit kan in principe vanaf 2028 ingevoerd worden.

Voorstel tot invoering waarbij X het jaar is waar de normen worden vastgelegd:

Jaar X = Vastlegging van de normen	Bedrijfsgrootte (areaal)
X + 1	> 250 ha
X + 2	> 100 ha
X + 3	> 25 ha
X + 4	> 15 ha
X + 5	Alle bedrijven

Initiatieven en investeringen van de lokale overheden dienen aangemoedigd te worden en faciliteren landbouwers in het zoeken naar oplossingen. Zeker voor kleinere landbouwbedrijven biedt dit mogelijkheden om een bijdrage te leveren aan de bescherming van het oppervlaktewater. Via LEADER projecten zijn subsidies beschikbaar voor de lokale overheden. Ook coöperatieve initiatieven onder landbouwers kunnen de investeringskosten drukken en dragen bij tot de oplossing.

2.5. Closed Transfer System (CTS)

Context

Bij het vullen van de spuitmachine, waarbij met het geconcentreerde product wordt gewerkt, is er een groot potentieel risico op puntvervuiling. Dit geldt ook voor het reinigen van de lege verpakkingen. Momenteel wordt dit grotendeels opgevangen via fustenreinigers die ofwel op het spuittoestel zelf ofwel aan de vulplaats gemonteerd worden.

Maar beide risico's op pollutie kunnen dankzij de "*Closed Transfer System (CTS)*" technologie nog efficiënter vermeden worden. Het vermijden van accidentele omgevingspollutie met inbegrip van water, is een belangrijke eigenschap van deze technologie. Vermorsingen bij het vullen van vloeibare GBM worden vermeden, verzegelingen van de verpakking kunnen niet meer op de grond vallen en het geïntegreerde spoelsysteem voor de lege verpakkingen helpt om puntvervuiling te reduceren. Bovendien werd het Closed Transfer System in eerste instantie ontwikkeld om de gebruiker te beschermen. Ook op dat vlak biedt het een meerwaarde.

De introductie van een gesloten vulsysteem zou een onderdeel van de maatregelen kunnen zijn om de emissie van GBM naar oppervlaktewater te reduceren. De gewasbeschermingsindustrie ondersteunt de ontwikkeling van de CTS-technologie. Er zijn momenteel een aantal systemen beschikbaar waarbij gewerkt wordt met een gestandaardiseerde CTS-dop op de verpakking. Dit systeem werkt op dit moment enkel voor vloeibare producten en niet voor vaste formuleringen.

Obstakels:

- De Internationale Organisatie voor Standaardisatie (ISO) ontwikkelde een geharmoniseerde standaard waaraan gesloten vulsystemen moeten voldoen (ISO 21191:2021) Het is belangrijk dat systemen goedgekeurd worden en beantwoorden aan de geharmoniseerde ISO-normen en dat op het federale niveau in overleg met de regio's een geharmoniseerde regelgeving wordt opgezet om deze systemen te introduceren.
- De kennis over en het gebruik van dergelijke systemen bij landbouwers is vooralsnog veeleer beperkt.

Belplant startte pilootprojecten op om praktijkervaring te laten opdoen bij landbouwers. Daarnaast hebben de leden van CropLife Europe zich geëngageerd om tegen 2030 deze systemen EU breed beschikbaar te maken (<https://croplifeeurope.eu/commitments/2030-commitments/protecting-people/>).

Timing:

Zodra eventuele technische hindernissen opgelost zijn en een federaal wetgevend kader wordt gecreëerd kunnen deze systemen veralgemeend geïntroduceerd worden. Belplant streeft naar 2030.

2.6. Aangepaste bodembewerkingen of technieken als erosiebeperkende maatregelen

Context

Naast puntvervuiling dient erosie en afspoeling als tweede voornaamste waterverontreinigingsbron aangepakt te worden. Het waterbergend vermogen en de infiltratiecapaciteit van de bodem verhogen leveren een sterke bijdrage tot de reductie van erosie en afspoeling. Dit probleem dient dus op het veld aangepakt te worden zodat vruchtbare grond op het perceel blijft en nutriënten en gewasbeschermingsmiddelen niet wegspoelen.

Erosiebeperkende maatregelen zoals drempeltechniek in ruggenteelt, niet-kerende of minimale bodembewerkingen, strip-till techniek of directe inzaai zijn adequate technieken om erosie en afspoeling te verminderen. Dit geldt ook voor het zaaien van groenbemesters, bodembewerkingen uitvoeren dwars op de helling, onderzaai van gewassen, grotere wendakkers, enz. De landbouwer heeft met zijn bedrijfsmanagement de mogelijkheid om een keuze van technieken toe te passen in functie van de bodemgesteldheid en weersomstandigheden.

Aardappelen die meestal met de helling worden geplant, zijn zeer gevoelig voor erosie en afspoeling. Divers onderzoek heeft aangetoond dat de **drempeltechniek ('cross-dams') in de ruggenteelt van aardappelen erosie en afspoeling met meer dan 90 % kan verminderen** door een betere infiltratie en absorptie van het regenwater bij hevige neerslag. Deze techniek wordt al meer dan 10 jaar succesvol uitgetest en machineconstructeurs bieden deze optie op hun aardappelplanters aan. Belplant ijvert voor de toepassing van de drempeltechniek op alle aardappelpercelen.

Deze drempeltechniek kan op termijn bij uitbreiding ook toegepast worden in andere ruggenteelten zoals wortelen, witloof, prei. De ruggen zijn in de groenteteelt hoekiger waarbij de machinetechnieken uit de aardappelteelt niet altijd toepasbaar zijn. Onderzoek moet verder aantonen of een diepe tandbewerking tussen de ruggen het effect van de drempeltechniek kan benaderen en dus naast de drempeltechniek een waardig alternatief is in de groenteteelt.

Naast drempeltechniek zijn **minimale bodembewerkingen** eveneens belangrijk in het kader van erosiebeperkende maatregelen. Onderzoek heeft aangetoond dat dit de **erosie en afspoeling kan verminderen met minimum 85 à 90 %**. Op erosiegevoelige percelen is het dus zinvol om minimale bodembewerkingen in te voeren, minimaal 4 op de 5 jaar. Omwille van fytosanitaire omstandigheden (sterke onkruid- of plaagdruk, ploegzool doorbreken) kan het echter op bepaalde erosiegevoelige percelen noodzakelijk zijn om vaker een intensievere bodembewerking uit te voeren. Mits motivatie (bijvoorbeeld weersomstandigheden, verslemping) waarom hoofdfrequenter een diepere bodembewerking wil toegepast worden, zou dit mogelijk moeten zijn. Minimale bodembewerkingen omvatten een keuze uit een aantal teelttechnische methodes die gewasafhankelijk kunnen ingezet worden zoals niet-kerende grondbewerkingen, strip-till techniek, directe inzaai, enz.

Belplant stelt voor

- Om bij aardappelen deze **drempeltechniek op alle percelen (erosiegevoelig of niet) te verplichten en in een tweede fase uit te breiden naar alle percelen met ruggenteelten in gans België**. Dit vraagt om een uniforme Belgische aanpak. Controle erop kan eenvoudig visueel. Demonstraties en vulgarisatie via onderzoek- en praktijkcentra zijn eventueel nodig om een ruime introductie van deze verbeteringsmaatregel te ondersteunen.
- Op erosiegevoelige percelen minimale bodembewerkingen in te voeren

Controle van drempeltechniek en minimale grondbewerkingen kan opgenomen worden in de geauditeerde IPM-maatregelen en in de checklist van de sectorgidsen als een verplichting (niveau 1).

Een andere belangrijke pijler binnen het bodem- en waterbeheer op het veld is drainage. Het is duidelijk dat in bepaalde gebieden de focus in de toekomst zal liggen op peilgestuurde drainage in plaats van klassieke drainage (afhankelijk van de hellingsgraad, doorlaatbaarheid en grondwateraanvoer van het perceel). Deze gebiedsgerichte maatregelen kunnen ook bijdragen aan het voorkomen van contaminatie van het oppervlaktewater met gewasbeschermingsmiddelen door water meer vast te houden op het perceel. Omwille van het gebiedsspecifiek karakter, wordt drainage hier niet verder besproken.

2.7. Driftreducerende maatregelen en bufferzones

Context:

Hoewel drift niet de belangrijkste oorzaak is van de verontreiniging van het oppervlaktewater wordt in de regelgeving veel aandacht besteed aan driftreducerende technieken en bufferzones. Bij de toelatingsprocedure van GBM worden onder meer de risico's voor het aquatisch milieu en de niet-doelwit arthropoda en planten geëvalueerd wat resulteert in productspecifieke driftreducerende maatregelen en/of bufferzones. Deze maatregelen zijn belangrijk om er voor te zorgen dat producten niet terecht komen waar ze niet thuis horen. Dit verhoogt de biodiversiteit, vermindert de kans op negatieve effecten op het milieu en vermindert het risico op residuen van GBM in naburige teelten.

Monitoringprogramma's hebben aangetoond dat **drift beperkt blijft tot maximum 5 % van de verontreiniging van het oppervlaktewater en in bepaalde onderzoeken onder de 1 % daalt**. Vooral in akkerbouwgebieden met neerwaartse bespuitingen is het aandeel van drift beperkt. Maatregelen om drift te beperken kunnen wel helpen maar maken voor dit milieucompartiment niet fundamenteel het verschil uit. Hiervoor verwijzen we vooral naar de effecten van het vermijden van puntvervuiling en de vermindering van erosie/afspoeling. Driftreducerende doppen zijn een veelgebruikte techniek om driftreductie te behalen, overwegend zonder verlies aan efficiëntie van de behandeling mits de nodige aanpassingen in spuittechniek. Daarnaast zijn er ook andere technieken die in combinatie met driftreducerende spuitdoppen leiden tot een hoger reductiepercentage, zoals de aanplant van hagen, een afgeschermd spuitboom, sleepdoek, spuitboom met luchtondersteuning, rijen- of beddenspuit, spuit onder overkapping, verlaagde spuitboomhoogte en specifieke spuittoestellen voor de toepassing in boomgaarden. Het is van belang dat de lijst met erkende driftreducerende technieken en maatregelen op Fytoweb up-to-date blijft.

Obstakels

- De complexiteit van maatregelen op federaal niveau in combinatie met de gewestelijke wetgeving maakt het voor landbouwers bijzonder moeilijk voor een correcte implementatie. Bovendien volgen de gegevens op het label van het product niet altijd de verscheidenheid in de gewestelijke wetgeving (*bijv. "klassieke techniek" vermeld op het etiket, is niet in alle gewesten toegelaten bij gebruik*).
- De verschillen in bufferzones tussen de gewesten gekoppeld aan andere interpretaties van de definitie "*waterlopen*" / "*oppervlaktewater*" door de verschillende bevoegde instanties maken het bijzonder lastig voor een correcte naleving en controle. Een goede handhaving van vegetatieve bufferzones is van belang en een duidelijke definitie ervan komt de controleerbaarheid ten goede.
- Technische obstakels
 - o Weinig. Doppentechnologie is goed ontwikkeld en voldoende getest op biologische efficiëntie en residu. De driftreducerende sproeikoppen hebben een standaard formaat dat past op de klassieke dophouders. Relatief beperkte meerkost qua aanschaf. Andere driftreducerende technieken zijn duurder in aanschaf.
 - o Aangepast beheer van machines bij stalling en opstart aangeraden

Bijkomende voordelen:

Drift, het verwaaien van druppeltjes buiten het te behandelen oppervlak, en driftreducerende maatregelen zijn ook van belang voor een aantal andere parameters:

- in het kader van beschermende maatregelen voor de niet-doelwit arthropoda en planten;

- in het kader van een algemene reductie van verliezen naar andere omgevingscompartimenten;
- in het kader van een verlaagde belasting van de buitenkant van de spuittoestellen zelf;
- in het kader van bescherming van kwetsbare groepen en omwonenden.

Belplant stelt voor om de huidige maatregelen te vereenvoedigen en te harmoniseren rekening houdende met de huidige verschillen in bufferzones voor verticaal neerwaarts gerichte bespuitingen:

- **Minimaal 75 % driftreducerende doppen op de ganse spuitboom vanaf 2026** en controle bij de keuring van spuittoestellen vanaf keuringscyclus 11 (2026-2028);
- Bij vegetatieve bufferzone van minimum 1 of 3 m (in functie van het type waterloop):
 - o **Minimaal 90 % driftreductie (via doppen op de ganse spuitboom of equivalente technieken vanaf 2026)** en controle via IPM of via keuring spuittoestel
- Bij (vegetatieve) bufferzone van 6 m:
 - o **Minimaal 90 % driftreductie (via doppen op de ganse spuitboom of equivalente technieken)** voor gebieden waar er problemen zijn met normoverschrijdingen in oppervlaktewater voor drinkwaterproductie

Dit betekent harmonisatie en vereenvoudiging van de bufferzones. Een verhoging van de driftreducerende technieken biedt de mogelijkheid om de productspecifieke bufferzones op het etiket te verkleinen in de richting van de minimale bufferzones die altijd en overal moeten toegepast worden, zodat labels (*federaal niveau*) in overeenstemming zijn met de regionale wetgevingen. Om een minimaal verlies aan landbouwgrond te hebben, pleit Belplant voor de introductie van een 95 % driftreducerende klasse bij verticaal neerwaarts gerichte bespuitingen. Dit zal zeker nuttig zijn om grotere bufferzones te vermijden.

Belplant ziet dit ook als onderdeel en sluitstuk van het 7-actiepuntenplan.

3. Optionele integratie van een coherente en proportionele set van maatregelen in een bedrijfsmatige aanpak

Het implementeren van een coherente set van individuele risico voorkomende en beperkende maatregelen zoals hierboven aangehaald, zal zeker sterk bijdragen aan het beoogde doel van een goede waterkwaliteit, maar lost het probleem van de complexe bedrijfsvoering op basis van een mix van perceels- en productgebonden eisen niet of onvoldoende op.

Een integratie van de vorige 7 punten in een coherente en proportionele set van maatregelen in één pakket moet een vereenvoudigde bedrijfsvoering mogelijk maken met behoud van die doelstellingen.

Deze vereenvoudigde bedrijfsvoering door de landbouwer kan ook beter geïmplementeerd worden in de praktijk. Het kan ook wezenlijk bijdragen aan de acceptatie van bovenstaande maatregelen.

De basisprincipes blijven: goed inzicht van de problematiek op het eigen bedrijf, maatregelen met focus op de grootste potentiële bijdragers van watercontaminatie en een vereenvoudigde bufferzoneregeling die geldig is voor het ganse bedrijf.

Belplant stelt voor om een dergelijk systeem toe te passen voor landbouwers die dit wensen.

Het is dus:

- Een optioneel en vrijwillig systeem waar de keuze bij het landbouwbedrijf ligt,
- Met een gebalanceerd pakket aan maatregelen op bedrijfsniveau die
- Resulteren in een vereenvoudigd systeem van bufferzones,
- Dat snel kan toegepast worden (vanaf 2026).

De investeringen in apparatuur en infrastructuur (*veelal Europese en gewestelijke bevoegdheid*) op het bedrijf met een veel groter potentieel ter verbetering van de waterkwaliteit, worden gevaloriseerd door een algemeen beleid op vlak van bufferzones die productiekapitaal, met name landbouwgrond, spaart.

Daarnaast is het essentieel om bij zware investeringen rekening te houden met de leeftijd van de bedrijfsleider, de intensiteit van het gebruik van GBM op het bedrijf en ook een eventuele gebiedsgerichte aanpak. In gebieden met een sterkere druk kan het wenselijk zijn om deze vereenvoudigde bedrijfsvoering preferentieel uit te rollen om de kwaliteit van het oppervlaktewater nog meer te beschermen (vb. via precisielandbouw).

Obstakel:

- Dit vereist een Belgische aanpak én een verschuiving van een drift-gerelateerd product/perceelsnormenbeleid naar een breder kader met focus op de belangrijkste bronnen.
- Dit vereist op federaal niveau een beoordelingskader voor de bedrijfsgebonden aanpak die afwijkt van de huidige productgebonden bufferzones en in die specifieke context ruimte laat voor off-label toepassingen. Deze verschuiving geeft meer impact op vlak van waterkwaliteit en dient dan ook een stimulans op zich te vormen om voor een dergelijk systeem te kiezen.

Het pakket dat voorgesteld wordt, baseert zich op de vorige maatregelen met een aanpassing in niveau. **Gelijktijdige toepassing van punten 1, 4, 5 (optioneel), 6 en 7 zou vanaf seizoen 2026 kunnen en kwalificeren voor een bedrijfsmatige aanpak. Het inpassen van punten 2 en 3 vraagt de nodige beleidsmatige aanpak.**

N°	Topic
1.	Inzicht in bedrijfseigen situatie via invullen van de Fytauscan
2.	Ingerichte vul- en spoelplaats &
3.	Remnant Treatment Systems (RTS) voor de verwerking van rest- en spoelwater
	OF
4.	Optimalisatie van spuitmachines m.b.t. de risico's op waterverontreiniging - minimaal schoonwatertank, fustenreiniger, antidrip - Continu circulatie- en spoelsysteem en - voldoen aan ISO norm voor residueel volume ^{iv}
5.	Closed Transfer System (CTS) – optioneel
6.	Aangepaste bodembewerkingen of technieken als erosiebeperkende maatregelen
7.	Driftreducerende maatregelen en vereenvoudigde bufferzones op bedrijfsniveau (Basisvereiste 75 % op basis van doptechnologie en uitgebreid naar minimaal 90 % reductietechnologie bij bufferzones kleiner dan 6 m of in gebieden met normoverschrijdingen in oppervlaktewater voor drinkwaterproductie)

Dit pakket is uiteraard geflankeerd door wettelijk verplichte aanvullende aspecten zoals: in orde zijn met de Fytolicensie, enkel werken met een gekeurd spuittoestel en IPM /sectorgids conform werken.

Omwille van leesbaarheid bevat dit voorstel niet alle uitzonderingen of speciale gevallen^v, de basis blijft steeds dat het éénduidig toegewezen kan worden en handhaafbaar blijft. Er zijn nog andere openstaande punten zoals: wat met non-conformiteiten en remediatieperiodes, wat met zeer specifieke gevallen?

Belangrijk in deze is het conceptuele voorstel met als finaliteit een win-win voor verschillende partijen:

- **Landbouwer: eenvoudiger bedrijfsbeheer, minder verlies van kapitaalintensieve en vruchtbare landbouwgrond, blijvende toegang tot GBM**
- **Overheden (federaal en regionaal): haalbare en controleerbare maatregelen, zonder input van extra middelen**
- **Leefmilieu: minder normoverschrijdingen en minder verliezen in het milieu**
- **Industrie: de Belgische markt blijven verstrekken met toereikende oplossingen**

4. Conclusie

De sector is er zich van bewust dat het een noodzaak is om de verontreiniging van het oppervlaktewater door gewasbeschermingsmiddelen drastisch te verbeteren. De huidige, complexe, niet geharmoniseerde en weinig controleerbare risicobeperkende maatregelen met te weinig focus op de proporties van de toegangsroutes, resulteren in onvoldoende verbetering van de waterkwaliteit, ondanks de vele inspanningen van alle betrokken actoren.

Dit Water Policy document wil een voorstel aanreiken om het probleem doelgericht en op bedrijfsniveau aan te pakken: in hoofdzaak het terugdringen van puntvervuiling, daarnaast erosie en afspoeling aanpakken en tot slot de complexiteit rond de kleinere pollutiebron drift vereenvoudigen. Om te resulteren in impact is het van belang:

- om voldoende robuuste, kritische massa te bekomen op het terrein.
- om de beleidsmaatregelen, normen en ISO-standaards van alle bestuursniveaus coherent te maken en bij differentiatie maatregelen met equivalent effect toe te passen.

Dit schept duidelijkheid, vereenvoudigt de toepasbaarheid en maakt controle eenvoudiger. Voor de uitgangspunten controleerbaarheid en handhaafbaarheid, wordt beroep gedaan op reeds bestaande systemen zoals auditsystemen (IPM) en de keuring van de spuittoestellen.

De informatie en de kennis die nu ter beschikking is, ondersteunt de visie dat bij een finale uitvoering van dit 7-stappenplan (*in individuele maatregelen of als bedrijfspakket*) de waterkwaliteit inzake verontreiniging door gewasbeschermingsmiddelen significant vooruitgaat. Een correcte uitvoering vraagt ook om de nodige adequate controlemechanismen in te bouwen. Die baseren zich op de huidige beschikbare middelen en structuren met efficiëntiewinst omwille van de eenvoudigere opvolging.

Het aspect innovatie en de vooruitgang binnen de context van Verordening 1107/2009 werden hier niet mee opgenomen. Maar algemeen kan verwacht worden dat ook dit op middellange termijn een steeds grotere bijdrage zal leveren aan een oplossing van de waterproblematiek en de normoverschrijding van GBM in oppervlaktewater. Innovatie door nieuwe producten vindt echter vandaag de dag moeizaam markttoegang. De industrie investeert continue in producten met een gunstiger risicoprofiel, maar de concrete introductie van innovatie op Europees vlak is niet evident. Ook een mogelijke herwerking en implementatie van gerelateerde wetgevingen zoals Kaderrichtlijn Water kunnen hier een impact hebben.

Om dit plan uitvoerbaar te maken, en in de huidige zeer moeilijke context, is voor een aantal maatregelen met grotere investeringen de nodige financiële ondersteuning onontbeerlijk. Via het gemeenschappelijk landbouwbeleid (GLB) of via andere subsidiemechanismen kunnen de risicobeperkende maatregelen binnen de vrijwillige bedrijfsaanpak ondersteund worden. Maatregelen die een wettelijke verplichting vormen zijn in principe niet subsidieerbaar. Dit valt te bekijken of dit in het kader van IPM en de lastenboeken afdwingbaar kan worden met behoud van steunmaatregelen.

De voorziene timing is krap, zeker daar waar er nog obstakels dienen opgeruimd te worden. Dit zal overleg en samenwerking vergen. Indien dit laatste voldoende snel lukt, laat het voldoende ruimte aan de landbouwsector om de maatregelen te implementeren. Het plan van aanpak moet ook ondersteund worden met de nodige sensibilisatie- en voorlichtingscampagnes. Navormingsactiviteiten voor de Fytolicensie kunnen hiervoor een gepast instrument zijn.

Belplant is er zich van bewust dat het afdwingend invoeren en daaropvolgend controleren van de maatregelen op een zekere weerstand zal stuiten, maar het is volgens de sector een essentiële aanpak om snel vooruitgang te boeken in het licht van 2027 (Kaderrichtlijn Water en bekomen van goede chemische status) om de agronomische, socio-economische en ecologische aspecten met elkaar te verzoenen.

Maart 2025

ⁱ EN Standard 16119: Agricultural and forestry machinery. Sprayers and liquid fertilizer distributors. Environmental protection. Field crop sprayers (section 2) and orchard sprayers (section 3))

ⁱⁱ Mogelijke systemen zijn o.a. Biofilter, Phytobac®, Heliosecc®, RemDry™ en Sentinel®. Dit zijn systemen die werken op basis van biologische afbraak, verdamping of fysicochemische reiniging, allemaal met voor- en nadelen, maar ze hebben hun effectiviteit bewezen.

ⁱⁱⁱ https://topps-eos.org/documents/EOS-Handbook_fin15_3-2011.pdf (Frede *et al.* Univ Giessen)

^{iv} EN Standard 16119: Agricultural and forestry machinery. Sprayers and liquid fertilizer distributors. Environmental protection. Field crop sprayers (section 2) and orchard sprayers (section 3))

^v Bv.

- Bedrijven die geen eigen veld- of boomgaardspuiten hebben zullen een loonwerkbedrijf moeten aanstellen dat wel aan de machine-technische vereisten voldoet en in functie van waar de vul- en spoeloperaties plaatsvinden zullen de vereisten ook moeten opgelegd worden waar de handelingen plaatsvinden.
- Aanpak Coöperatieve oplossingen of voorzieningen, aangereikt door derden (*lokale overheid, onderzoeksstations, ...*). We verwijzen hier naar gemeenschappelijk vulplaatsen, gemeenschappelijk Sentinel systeem, verhuur van spuitmachines,
- Glastuinbouwbedrijven